

J. M. S.

NOVA ZEMBLA

DE VOORWERPEN DOOR DE NEDERLANDSCHE ZEEVAARDERS
NA HUNNE OVERWINTERING, OP NOWAJA-SEMLJA BIJ
HUN VERTREK IN 1597 ACHTERGELATEN EN IN 1876 DOOR
CH^s. GARDINER, ESQ^{re}., ALDAAR TERUGGEVONDEN.

BESCHREVEN EN TOEGELICHT

DOOR

JHR. MR. J. K. J. DE JONGE

Adjunct-Rijks-Archivaris.

Uitgegeven op last van Zijne Excellentie den Minister van Marine,
W. F. VAN ERP TAALMAN KIP.

'S GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF

1877

1916

'S GRAVENHAGE, den 15den December 1876.

*Aan Zijne Excellentie den Minister
van Marine.*

Ik heb de eer hierbij te voldoen aan den mij door Uwe Excellentie opgedragen last om verslag uit te brengen over, en eene beschrijving te geven van de voorwerpen, in de maand Julij ll. op Nowaja-Semlja, ter plaatse waar in 1596 en 1597 JACOB HEEMSKERCK en WILLEM BARENDZ. hebben overwinterd, door den Heer Ch^s. GARDINER (Temple, Goring, Oxfordshire) gevonden, en sedert zoo edelmoedig aan de Nederlandsche natie *ten geschenke* aangeboden. Ik kan ditmaal korter zijn dan in mijn verslag op 10 Julij 1872 aan den toenmaligen Minister van Buitenlandsche Zaken, baron GERICKE VAN HERWIJNEN, uitgebragt over de in 1871 op Nowaja-Semlja gevonden overblijfselen, omdat ik thans den togt van HEEMSKERCK en BARENDZ. niet op nieuw in herinnering behoef te brengen en een onderzoek naar de vraag, of de voorwerpen werkelijk van die Nederlandsche zeevaarders afkomstig zijn, nu mede geheel overbodig is geworden. Ik zal dus slechts in de *eerste plaats* aan Uwe Excellentie mededeelen, waar, wanneer en onder welke omstandigheden de Heer Ch^s. GARDINER de voorwerpen op Nowaja-Semlja heeft gevonden en in de *tweede plaats* eene korte beschrijving der gevonden voorwerpen geven.

Toen de luitenant ter zee 2de klasse van de Nederlandsche zee-magt, de Heer L. R. KOOLEMANS BEIJNEN, zooals bekend is, aan boord van het Engelsche stoomschip *de Pandora*, dit jaar op nieuw een togt naar het Noorden zou mede maken, geraakte hij in kennis met den Heer Ch^s. GARDINER, een hartstogtelijk sportsman, die kosten noch gevaren ontziet om zijne zucht tot avontuurlijke jagten te bevredigen. De Heer Ch^s. GARDINER lag dan ook weder met zijn daartoe ingerigt stoomjagt, the *Glow-worm*, in het voorjaar van 1876, op de reede van Cowes, eiland Wight, gereed tot een togt naar de Noordoostelijke ijsstreken om pelsdieren en vogelen te gaan schieten, toen ook tegelijkertijd the

Pandora daar lag. Hier geraakte de Heer Ch^s. GARDINER in kennis met den Nederlandschen luitenant ter zee. De eerste kennismaking groeide tot meer vriendschappelijke betrekkingen tusschen de beide heeren aan en in hunne gesprekken over den togt, die beiden weldra, in tegenovergestelde rigting, naar het Noorden zouden ondernemen, liep het onderhoud meer dan eens over Nowaja-Semlja, naar welks omliggende zeeën de Heer GARDINER zich wenschte te begeven, om vooral in de Kara-zee bij White-Isl^d. jagtveld en jagtwater te vinden. De Heer KOOLEMANS BEIJNEN hield niet op met den Heer GARDINER telkens aan te sporen om van deze gelegenheid gebruik te maken tot een bezoek aan de IJshaven, de plaats waar BARENDZ. en HEEMSKERCK in 1596—1597 hadden overwinterd, en werkelijk heeft de edelmoedige Brit, hoewel hij daardoor grootendeels het oorspronkelijk doel van zijn togt, door hem als sportsman ondernomen, moest missen, aan de opwekking en aansporing van den Heer KOOLEMANS BEIJNEN gehoor gegeven. Op den 29sten Mei II. verliet de heer Ch^s. GARDINER met zijn stoomjagt the *Glow-worm* de reede van Cowes. Te Tromsoë nam hij als ijsloods aan boord den bekenden kapitein ELLING CARLSEN, dezelfde die de togt van PAIJER en WEIJPRECHT heeft mede gemaakt en in 1871 de eerste ontdekker was der voorwerpen, door BARENDZ. en HEEMSKERCK op Nowaja-Semlja achtergelaten. Door Matthews-sstraat of Matoskin-shar, de zee-arm die Nowaja-Semlja-proper van Lütkes en Barendszland scheidt, geraakte de *Glow-worm* in de Kara-zee ten Oosten van Nowaja-Semlja. Op den 29sten Julij 1876 des morgens te 8 ure bereikte de *Glow-worm* de IJshaven, de overwinteringsplaats van BARENDZ. en HEEMSKERCK. Door welwillende tusschenkomst van den Heer KOOLEMANS BEIJNEN was ik in staat inzage te hebben van eenige korte uittreksels uit het journaal, aan boord van de *Glow-worm* gehouden. Eenigen dier extracten laat ik hier nu volgen:

« 29 Julij. Heden is het een beteren dag; 's morgens te 8 ure « bereiken wij de IJshaven. Wij kunnen niet in de baai komen, « omdat zij geheel vol is met zwaar ijs, dat aan het land vast zit. « Naauwlijks is het anker gevallen, of de kreet klinkt overal aan « boord: « een beer! een beer! » Groote opgewektheid overal. « Inderdaad, de beer komt over het ijs naar het schip kruipen, « waarschijnlijk uit nieuwsgierigheid. Die nieuwsgierigheid betaalt « hij duur. Wij zijn spoedig uit de booten naar en op het ijsveld. « « Exciting sport! », door de geheele bemanning aan boord gade- « geslagen. Het einde is des beers dood.

GARDINER in
eerste kennis-
ngen tusschen
den togt, die
het Noorden
aan eens over
eer GARDINER
bij White-Isl^d.

MANS BEIJNEN
sporen om van
n de IJshaven,
—1597 hadden
it, hoewel hij
zijn togt, door
de opwekking
hoor gegeven.

NER met zijn
Tromsoë nam
ING CARLSEN,
eest mede ge-
werpen, door
rgelaten. Door
owaja-Semlja-
akte de *Glow-*
mlja. Op den

Glow-worm de
HEEMSKERCK.
MANS BEIJNEN
uittreksels uit
. Eenigen dier

gens te 8 ure
baai komen,
land vast zit.
kt overal aan
rtheid overal.
chip kruipen,
igheid betaalt
op het ijsveld.
a boord gade-

« Na het ontbijt gaan wij aan wal en bezoeken de bouwvallen
« van BARENDZ's winterkwartieren. Geheel het huis ligt ingestort.
« Wij hebben een hard dagwerk, dáár tusschen de ruïnen, maar
« graven eene geheele partij reliquien op. Wij vinden einden touw,
« nog even sterk als op den dag waarop zij geslagen werden,
« schoenen, stukjes zeildoek, kaarsen, oude messen, timmermans-
« gereedschap, spijkers, eenige oude munten, een handlood, een
« geweeslot, een kruidhoorn, enz. Al deze zaken zijn hoogst be-
« langwekkend, daar zij hier 280 jaar hebben gelegen. »

Terwijl hier de bemanning van de *Glow-worm*, voorover gebogen,
met pikhouweel, schop en bijl bezig was met de ontgraving, had
niemand opgemerkt dat een groote ijsbeer was genaderd, die op
zijn achtertrein gezeten, in de onmiddellijke nabijheid van de
ontgraving, dat werk zat aan te kijken als *maitre ès céans*, alsof
hij, opvolger van zijne voorouders, sedert 279 jaren bewaarders
van het Barendsz-museum op Nowaja-Semlja, met ongenoegen
gadesloeg dat men hem zijn erfgoed kwam ontstelen, zat hij daar
grimmig en « snuffing the air ». Toen men, om een oogenblik te
rusten, zich uit de gebogen houding oprigtte, werd de hongerige
huisbaas eerst bemerkt. De geweren stonden op eenigen afstand,
zoodat de bemanning een oogenblik ongewapend was. Men vloog
te wapen. De beer, dit ziende, « thought discretion the better
part of valour, » (zooals de heer GARDINER in zijn journaal
zegt), en meester ysegrim wist zich nog tijdig uit de voeten te
maken.

Op dien dag verkreeg men eene observatie, doch geen ver-
trouwbaar, want de dampkring was te mistig voor eene naauw-
keurige waarneming. Onder die ongunstige omstandigheden ver-
kreeg men voor de ligging van de plaats 76° 18' noorder breedte.

Het journaal meldt vervolgens op 30 Julij :

« Dikke mist Wij liggen met opgebankte vuren, om gereed
« te zijn tot vertrek, als het ijs ons mogt willen insluiten of
« storm ons overvallen. Wij liggen achter een uitgestrekt ijsveld
« beschut tegen het noorden en noordwesten. Ik hoop dat morgen
« de mist zal zijn opgetrokken, opdat wij de juiste ligging van
« BARENDZ. winterkwartier zullen kunnen bepalen. Gisteren heb-
« ben wij een berigt nedergelegd in denzelfden tinnen koker aan
« een stok, te midden van de bouwvallen van de hut van BARENDZ,
« door CARLSEN in 1871 opgericht. Ons berigt behelst niets dan het feit,
« dat wij hier zijn geweest en dat wij de plaats hebben doorzocht. »

Augustus 1. « Alweder mist, bijna geen wind; de weinige wind

« die er is, waait uit het zuidwesten. Wij brengen op nieuw een
 « bezoek aan de bouwvallen van het oude huis van BARENSZ. en
 « graven nagenoeg den geheelen bodem van het ijs op. Ditmaal
 « wordt onze moeite echter niet rijkelijk beloond. Wij vinden
 « slechts een passer, een harpoen, twee pieken, een paar ge-
 « broken messen, schoenen enz. Ik geloof niet dat er nu nog
 « veel te vinden zal zijn; wij hebben alles doorsnuffeld en in elke
 « hoek en gleuf gezocht. »

Augustus 2. « Ik ben verheugd te kunnen schrijven, dat het
 « weder is opgeklaard, zoodat wij kunnen vertrekken. »

De Heer Ch^s. GARDINER zocht nu in minder diep water en op
 voordeeliger plaatsen het doel van zijn togt «to sport», te be-
 reiken; eindelijk kwam hij met zijn stoomjagt de *Glow-worm* op
 den 9 October te Southampton weder binnen. Ruim drie weken
 later op den 3ⁿ November stoomde ook de *Pandora*, terugkomende
 uit Smithsoud, laatst van Uppernavik, onder het driewerf hoezee!
 der bemanning van de aldaar liggende oorlogschepen, de haven
 van Portsmouth binnen. Weldra vernam de Heer KOOLEMANS
 BEIJNEN uit den mond van den Heer Ch^s. GARDINER wat door
 hem op Nowaja-Semlja gevonden was en op den 13 November
 schreef de Heer GARDINER aan den luitenant BEIJNEN een brief,
 waar zooveel vereering voor den grooten zeevaarder BARENSZ.
 en zóó edele welwillendheid jegens Nederland in doorstraalt, dat
 de brief voor de toekomst verdient bewaard te blijven.

« I cannot tell you », zoo schreef de Heer Ch^s. GARDINER aan
 den luitenant BEIJNEN, « how much obliged I am to you for taking
 « such an interest in the Barends relics and for so kindly offering
 « to take charge of them, if your countrymen will accept them,
 « I shall greatly be honoured and shall be only too proud that it
 « happened to have been in my power to have made them this
 « offer ». Is de Heer Ch^s. GARDINER teregt «proud» dat hij de
 voorwerpen van BARENSZ. en HEEMSKERCK heeft gevonden, de
 Nederlandsche natie zal ongetwijfeld hem *steeds* dankbaar zijn,
 dat hij deze reliquien zoo edelmoedig aan Haar heeft afgestaan.

Thans wil ik in de tweede plaats, overgaan tot de beschrijving
 der voorwerpen tusschen 29 Julij en 2 Augustus 1876 door den
 Heer Ch^s. GARDINER onder de bouwvallen van het huis van
 BARENSZ en HEEMSKERCK op Nowaja-Semlja gevonden.

Men zal zich herinneren dat in het journaal van den togt en de
 overwintering van 1596 en 1597 door GERRIT DE VEER in 1598 uitge-
 geven en sedert meermalen herdrukt, onder dagtekening van 13

op nieuw een
BARENSZ. en
s op. Ditmaal
l. Wij vinden
een paar ge-
dat er nu nog
ffeld en in elke

ijven, dat het
en. »

p water en op
sport», te be-
Glow-worm op
im drie weken
terugkomende
iewerf hoezee!
oen, de haven
er KOOLEMANS
NER wat door
13 November
VEN een brief,
ler BARENSZ.
oorstraalt, dat
en.

GARDINER aan
you for taking
cindly offering
accept them,
proud that it
ade them this
» dat hij de
gevonden, de
ankbaar zijn,
eft afgestaan.

e beschrijving
876 door den
ret huis van
den.

en togt en de
in 1598 uitge-
ening van 13

Junij 1597 vermeld staat ¹, hoe, vóórdat het huis, waarin men zoo lang had overwinterd, werd verlaten. «BARENSZ. te voren een «cleyn cedelken heeft geschreven en in eene musketmate gedaen «ende 't selfde in den schoorsteen opgehangen, daerinne verhaelt «stont, hoe wy uyt Hollant daer gecomen waeren om te zeylen «nae 't coninckrijcke van Chijna, ende wat ons aldaar op 't lant «bejegent was ende alle ons wedervaren, op avontuer offer yemant «nae ons quame, dat die weten mocht wat ons bejegent was en «hoe 't ons gegaen hadde», enz.

Behalven de voorwerpen die mij ter beschrijving op het departement van Marine werden aangewezen, werd mij van wege Uwe Excellentie ook een blaauw papierlinnen briefomslag overhandigd, waarop met de hand van den Heer Ch^e. GARDINER geschreven stond: «Fragments of manuscript, found in Powder Horn. Ch^e. G.» In dezen briefomslag bevond zich een digt ineen gevouwen of liever ineen gedrukt en gefrommeld stukje papier, waarvan de deelen op elkander kleefden, aan de regterzijde groen geel geworden door koperoxijde, het papier wollig en op de vouwen verteerd, het geheel zeer geschonden en van een onaanzienlijk uiterlijk. Daarbij lagen los eenige kleinere fragmenten. Het geheel was niet grooter dan de binnenpalm van de hand, zoodat men het met de hand kon omsluiten. Wanneer men een tip van het papier oplitte, zag men duidelijk dat het een handschrift was. Beurtelings bevroren en ontdooid, gedurende 279 jaren, tusschen het ijs en de bouwvallen van het huis bekneld, was het digtgevouwen blad, aan de eene zijde uitgerekt en aan de andere zijde ingekrompen, het bovendeel op het onderdeel geplakt en alles bijna tot één geheel zamengeperst.

Met behulp van den Heer J. H. HINGMAN, commies-chartermeester aan het Rijksarchief, wiens ervaring en bedrevenheid in het lezen van defecte charters ik hierbij niet gaarne zou hebben ontbeerd, slaagden wij er te zamen in, door voorzigtig beleid, het zaámgeperst papier los te krijgen en langzamerhand te ontvouwen, te ontdooijen, had ik haast geschreven, nadat wij het dan eens boven den damp van kokend water met spiritus, dan weder tusschen eenigzins vochtig papier hadden gehouden. Hoewel er natuurlijk gedeelten van het papier verteerd waren, werd onze inspanning toch boven verwachting beloond, want na twee dagen

¹ Zie ook mijn verslag aan den Baron GERICKE VAN HERWIJNEN, destijds Minister van Buitenlandsche Zaken, dd. 10 Julij 1872, bladz. 20.

van geduldig werken, lag het handschrift in zoo verre ontvouwd voor ons, dat het mogelijk werd het grootste gedeelte te ontcijferen en nu bleek het, dat «het avontuer offer yemant» na BARENTSZ. en HEEMSKERCK komen zou, den Heer Ch^r. GARDINER was te beurt gevallen, en dat het handschrift dat hij gevonden had, niets minder was dan het beroemde «cedelken», door WILLEM BARENSZ. en JACOB HEEMSKERCK zelve onderteekend. Onmiddelijk na de ontcijfering deed ik, daartoe gemagtigd, eene phototypie van het handschrift vervaardigen. De uitstekende proef, die daarvan hierbij aan Uwe Excellentie wordt aangeboden, mag tot bewijs strekken hoever de Heer M. L. VERVEER, artiste-photograaf te 's Gravenhage (Zeestraat) het in deze kunst heeft gebragt. ¹

Den inhoud van het «cedelken» voor zoover wij dien ontcijferd hebben, laat ik hier nu volgen.

N°. 1. Het geschrift luidt :

« Alsoe (wy) van (Borgemeest)rn van Am(st)er(dam) waren (?)
 « ghesonden An.... 1(59) ... om by (N)oerden naer
 « de landen van Chijna te var(en) soe est d(at)
 « wij naer groete moeyte ende geen (cleenen) perijckel
 « ghecomen sijn om de West van Nov(a Zembla) meenende
 « noch alsoe bij de cost van Tartrie(n) ig ... es te
 « seylen naer voerschreven landen la ..ntlijk
 « ghecommen op dese plaet(s) op den de 26
 « Augus boven gen waer ons
 « den ende ns soe (?)
 « dapperlick gecom ine ijs
 « besetten ende wij desen noe(t)
 « gedwongen sijn geweest een h(uy)s (te) bouwen om
 « ons lijff de wynter over daeri(nn)e (te) salveren indien
 « tmoegelijck waer van coude (?) int huys ghe-
 « woent van den — 12 — October anno — 1596 —
 « den heelen wynter over totten — 13
 « des naestvolgenden jaers anno — 97 —
 « groete coude. Syn denselfden 13 (Jun)y
 « doen ons schip noch al vast in (t'ijs) besloeten
 « lach met ons schuyt ende boet van hier ge(zeilt)
 « om weder thuyt te moegen coemen / Onse Godt
 « wil ons behouen reise verleenen / ende ons met
 « gesontheyt in ons vaderlant brengen / Amen.

¹ Eene lithographie vervaardigd naar deze phototypie is hierbij gevoegd.

re ontvouwd
te ontcijferen
na BARENTSZ.
DINER was te
vonden had,
door WILLEM
zend. Onmid-
, eene photo-
de proef, die
den, mag tot
ste-photograaf
gebragt. ¹
ien ontcijferd

« Nota, dezen hoeck daer wij waren
« laeg op den 76 graed d
« breedten
« veerlijk
« Nova zen ... b . a suydel ...
« wint ende west op .

« Wyl em barents
« Ja ... Heemskerck. »

De in dit handschrift vermelde dagteekeningen komen allen volkomen juist overeen met de data, opgegeven in het « Journael » van GERRIT DE VEER. Aan de breedtebepaling door BARENTSZ. opgegeven, ontbreekt ongelukkig de aanwijzing der minuten, omdat het papier daar geheel is vergaan.

Nº. 2. Een *schrijfboekje*, oorspronkelijk in 4to doch dat op de helft dichtgevouwen is geweest en in dien toestand verpletterd en gebroken; het overblijvende was zóó te zamen geperst, dat het de vorm van een plankje had gekregen. Dit overblijvende gedeelte is echter met groote moeite losgemaakt en toen bleek het, dat dit boekje bijna geheel volgeschreven is, de helft van het handschrift is echter grootendeels verloren en het voor ons bewaarde gedeelte is geschreven met slechte, althans geen ijzerhoudende inkt, zoodat de inkt niet bestand is geweest tegen het langdurige verblijf onder het ijs. Voor reägentia bleef de inkt tot dusverre ongevoelig.

Intusschen zijn eenige gedeelten overig gebleven, die, hoewel met veel inspanning toch nog te ontcijferen zijn; maar een geheel is er niet meer van te maken. Indien men het geheele boekje blad voor blad thans wilde ontcijferen, zouden er weken nog, maanden misschien moeten verloopenen, eer dit verslag zou kunnen worden uitgebragt. Van ééne bladzijde heb ik intusschen nog zoo veel kunnen ontcijferen, dat uit dat kleine gedeelte kan worden bepaald welke de inhoud van dit handschrift is geweest. Op die bladzijde las ik:

« ende wy varen
« o. s. o. 5 mijlen, doe quamen
«
« noerder hoeck, die noemden
« hoecq, was en groo
« maer wy en vonden
« 5den July

waren (?)
erden naer
est d(at)
rijckel
meenende
. . . . es te
. . . . ntlijk
. . . . de 26
ons
e (?)
. ijs
noe(t)
twen om
en indien
7s ghe-
26 —
.
.
.
sten
e(zeilt)
Godt
met

« van Langenes . twe en *i*)
(twe en, deze letters doorgehaald).
 « baye, die wy noemden die
 « dese lach een cleyn
 « aen de westersijde van de
 « goede kentenisse. Het was
 « vaem diep, die grondt was
 « saenkens, soo groet int
 « de Langenes tot de
 « daerinne sy soe laech
 « laege hoeck lag

Op de keerzijde van deze bladzijde waren nog leesbaar deze woorden:

« 7 Julio
 « toont een eylant

 wy wat schouwēn

 10, 11, 12 vaem
 esen eylande tot Cabo
 oeck ist coers o. n. o. — »

Na lang zoeken in de drie journalen van de drie reizen door Barendsz. naar het Noorden gemaakt, bleek het mij eindelijk, dat dit ontcijferde gedeelte bijna woordelijk overeenstemt met wat men tusschen 4 en 7 Julij vindt vermeld, in het gedrukte journaal van de *eerste reis*, in 1594, waarin men op die plaats van het dagboek de ontdekkingen vindt opgegeven, toen gemaakt ter westkust van Nowaja-Semlja tusschen Kaap Langenes, in de Groote-Baai, het Loms-eiland, het Admiraals-eiland tot Cabo-Negro, met aanwijzing van dezelfde koersen en hetzelfde aantal (10, 11, 12) vadem water. Het is dus boven allen twijfel verheven, dat dit handschrift een fragment is van het journaal der reize in 1594 gemaakt, dat men ter onderrigting op de derde reis zal hebben medegenomen.

N°. 3. *Kleine fragmenten* van een handschrift in de Hollandsche taal, te veel geschonden, om er nog iets van te kunnen maken, slechts enkele woorden zijn nog leesbaar als: «goud» — «ofte» — «ierste» — «wiert» — «wesende» en eenige diergelijke afgebroken woorden. Het is zelfs niet te bepalen of deze fragmenten welligt behooren tot het handschrift sub n°. 2.

N°. 4. Fragmenten van een *notitieboekje*, meest wit papier. Slechts enkele woorden zijn nog leesbaar, als:

«Memory van die corte (of coste) rekeninghe van mij»; op «een ander blaadje den 17^{en} Juny»; op een derde fragment, «kisten». Dit notitieboekje bevatte vermoedelijk aantekeningen betreffende de lading.

N°. 5. *Een gedrukt liedboek*. Dit liedboek is een exemplaar van het hoogstzeldzame, reeds in de *Gids*, jaarg. 1848, bladz. 807, dl. I, door Mr. L. PH. C. VAN DEN BERGH, later door Dr. J. VAN VLOTEN in den *Algemeenen Konst- en Letterbode*, n°. 11, 1850, besproken boekske, getiteld:

Een suyperlyck
Boecxken / begripende alle
die Gheestelycke Liedekens / ghemaect
eertijts bij de salighe Tonis Harmansz van
Warvershoef. Tot troost van
alle bedroefde herten.

Hier zijn noch by-ghevoeght eenige Liedekens / by den selfden Tonis Hermansz ghemaect. Midtzgaders noch sommige anderen door een vermaert ende geleert man hierbij geset / ende in 't Licht ghebracht.
(eene kleine houtsnée als frontispice)
waerin een jehelyck vermaendt wort van sonden aftekeeren / en leetwesen daarvan / te hebben.....

(klein 8vo, drukker en plaats niet vermeld.)

Eene vermoedelijk latere druk van dit liedboek, bevattende naar het schijnt een grooter aantal liedekens en met een eenigzins grootere houtsnée als frontispice. vindt men op de koninklijke bibliotheek te 's Hage onder n°. 683 A. B. (Legaat A. BOGAERS).

Het exemplaar van Nowaja-Semlja teruggebracht is op den titel te zeer geschonden en de bladzijden bovendien te veel op elkander geplakt, om de bladzijden nog te kunnen tellen of door vergelijking tot eene juiste conclusie te komen omtrent de uitgave. Reeds was ik van voornemen te beproeven of ik de aaneengekleefde bladen los zou kunnen krijgen, toen men mij teregt en nog bij tijds in herinnering bragt, wat de Heer FLAMENT, eertijds bibliothecaris der Koninklijke-Bibliotheek, van oude boeken in zulk een toestand, als men die wilde herstellen, wel wat *al* te plastisch pleegde te

zeggen: « il vaut mieux les laisser toujours morveux que leur arracher le nez! »

Ik liet daarom het boekske in den staat waarin het uit de IJshaven is teruggekomen. Uit de bladen, die er van zijn op te slaan, blijkt ons intusschen genoeg, met welke liedekens die goede naïve zeerobben, terwijl zij op Nowaja-Semlja overwinterden, den bangen, langen poolnacht doorbragten. Het was onder anderen de berijmde sprooke van des Soudaens dochterkijn, korter evenwel en minder koepletten bevattende dan de uitgave er van door WILLEMS bezorgd, in zijne Vlaamsche liederen. Naïef, kinderlijk mystiek zijn de meesten dier liedekens, en al laat de versbouw wat te wenschen over, geschreven in een geest zóó beminnelijk, zoo zacht, dat men die groote mannen met kinderlijken zin, die in den poolnacht op Nowaja-Semlja zich onledig hielden met deze liedekens te zingen, er des te liever om krijgt. Wat bovendien vreemd schijnt in dit boekske, gevonden onder de overblijfselen van mannen, die streden tegen Spanje en de inquisitie, is, dat er een geest in leeft, die meer herinnert aan Rome dan aan Genève. Men vindt er, behalven het lied van des « Soudaens dochterkijn », vol mystieke sensualiteit, een lied in van Maria Magdalena en telkens nog toespelingen op de « Coninghinne maghet Maria. »

Doch men weet het, Amsterdam had lang de zijde van Spanje gehouden en de volksliederen, die men vroeger zong, zong men in 1596 nog, met slechts kleine wijzigingen. Voor het volk was het nog een tijd van overgang, en het protestantisme was toen wel krachtig en moedig, maar nog niet zóó nijdig als eenige jaren later.

Onder de beminnelijkste dezer liedekens troffen mij meer nog dan anderen, deze twee: een Liedeken op de wijze: Die Voghelen in der muyten en dan nog. « Een ander Liedeken ».

Hoe was het die ruwe gasten wel te moede als zij in het ijs besloten met heimwee naar vaderland en gezin, te zamen zongen:

« Die voghelen van deser aerden,
Ja singhen seer soetelijck
Al in der soeter Meijen tijt
Soo singhen sij suiijverlijck
Zij loven haren Schepper
't Is ons een schoon figuer
Van sonden laet ons wachten
De tijdt die is soo duer ».

veux que leur

rin het uit de
van zijn op te
liedekens die
ja overwinter-
Iet was onder
erkijn, korter
itgave er van
1. Naïef, kin-
laat de vers-
st zóó bemin-
t kinderlijken
ledig hielden
krijgt. Wat
len onder de
en de inqui-
ert aan Rome
in des « Sou-
lied in van
Coninghinne

van Spanje
, zong men
het volk was
me was toen
gejaren later.
nij meer nog
Die Voghel-
en ».

zij in het
, te zamen

en dan :

Nu legge ick hier ghevangen
Al in dat sware verdriet
Maer of ick bij hem comen sal
Des en weet ick waerlick niet. . . »

.....

« Een ander liedeken » schetst den strijd, in het gemoed gevoerd
tusschen de natuur, die tot leven en genieten roept en de roeping
om door den dood, den dood in het ijs, van allen afgescheiden,
het eeuwige leven deelachtig te worden. « Ick soude soo geerne »,
zoo luidt dit liedeken :

« Ick soude soo geerne bij Gode sijn
Conde ick dat wel beghinnen
Mij grout te sterven die natuere mijn
Te laten dat ick minne .
Nochtans soo moetet sijn ghedaen
Het is van grooten nooden.
Hadieu, Hadieu, natuere mijn
Ick wil gaen dienen Gode,
Want die doot comt, dat weet ick wel
Sij sal niet lange beijden
Maer als sij comt, sij is soo fel
Men moet van heene scheijden.
Die doot die is soo fel, soo sterck
Dat niemant can versinnen.
Och edele menschen neemt hier aen merck
Wie soude die werelt minnen.
Als ick docht in mijnen gront
Begonst ick mij te bezwaren,
Ick docht al in mijn hertsen gront
Ick wil die werelt laeten varen,
O! dat scheijden deed mij soo wee
Dat weet wel Godt die Heere
Och waer ick was oft wat ick deé
Ick was in grooter seeren ;
Want heusscher minnen aftestaen
Dat is soo swaer te lijden
Nochtans soo moetet sijn ghedaen
Nae lijden comt verblijden ».

.....

en dan het slot:

« En die dit Liedeken heeft ghedicht
Och scheijden was hem pijn. Amen ».

N°. 6. Overblijfselen van een Hollandsch-Fransch woordenboek: « *Dictionnaire ou Promptuaire Flameng-François, très-ample et tres copieux; de nouveau composé, embelli, augmenté et enrichi d'un nombre presque infini de vocables, ditions, sentences, proverbes et phrases très utiles, et très exquisés, par Elcie Edouard Leon Mellema, &c. à Anvers, chez Jan Waesbergue en la camerstrate à l'Escu de Flandres.* » Klein 4to. Opgedragen aan de vroedschap van Haarlem. Deze uitgave is vermoedelijk van het jaar 1587 of 1589; ten minste uit het slot van de voorrede blijkt, dat de uitgave niet dezelfde is, als die waarin de voorrede of épître dédicatoire gedagteekend is van 1591; dit wordt daaruit bewezen, dat het slot dier opdracht op andere wijze door den zetter is opgemaakt. De dagteekening van dit geschonden exemplaar is echter niet met juistheid te bepalen, omdat zoowel op den titel als aan het slot der voorrede het jaartal verloren is.

N°. 7. Een godsdienstig, zedekundig en gedeeltelijk ook dogmatisch leesboek in de Fransche taal, waarvan echter, titel, voorrede, begin en einde verloren zijn gegaan en het dus moeilijk is te bepalen tot welk boek deze overblijfselen behooren. Het boek moet groot 8vo zijn geweest en schijnt verdeeld in vier boeken. Het eerste boek (Livre I) handelt over « *Les sept folies*. Het laatste hoofdstuk daarvan (Chapitre VIII) is getiteld: « *touchant la septième folie; de penser estre sage.* » — Het tweede boek voert tot opschrift: « *En quoy l'Homme se doit amender*. Het derde boek is getiteld: « *Qui se doit amender;* » en het vierde: « *Des causes de l'amendement.* »

Deze overblijfselen zijn op last en op kosten van den Heer Ch. Gardiner te Londen gerestaureerd.

N°. 8. Fragmenten van een Hollandsch godsdienstig dagboek, naar 't schijnt van een kalender voorzien geweest en inhoudende stichtelijke lectuur uit den Bijbel. In hoornen band; zeer geschonden.

N°. 9. Eenige bladen uit een « Enkhuyser » (?) Almanak voor het schrikkeljaar 1596.

N°. 10. Zes fragmenten van prenten, voorstellende wereldlijke en geestelijke kleederdragten van mannen en vrouwen.

N°. 11. Fragment van een leeskaartboek voor de Oostersche (Oostzee) en Noordsche vaart.

N°. 12. Fragmenten van eenige exemplaren *Kaartnetten*, planispheren van de noordelijke helft van het oostelijk aardhalfmond van 0°—90°; waarop echter niets geteekend staat. Deze kaartnetten zijn opgerold geweest, in dien toestand in één gedrukt en geplet en waren zoo hard geworden, dat zij meer naar een gedroogd palingvel, dan naar eene rol papier geleken.

N°. 13. Fragment van eene kaart van Engeland, onder twee cartoesen staat: «*Typus Angliae*». In het midden, het portret van Koningin Elizabeth, regts de voorstelling eener kleederdragt; waaronder «*nobilis femina Angliae*» en op een zeevaartkundig attribuut leest men: «*Jodocus Hondius, fecit. Anno 1590.*»

Kopergravure.

N°. 14. Een schutblad uit den band van een boek, zijnde een beschreven blad perkament uit een horarium of getijdeboek, Latijn, vermoedelijk van het einde der 15e eeuw; van weinig waarde.

N°. 15. Vijf stuks koperen munten, als:

twee oortjes met het jaartal 1576 of 1578, aan de ééne zijde dragende de Hollandsche maagd in den tuin en met het omschrift, nog slechts gedeeltelijk leesbaar: Aux. Nos. In. Nom. Dom. Op de keerzijde: het wapen van Holland en Ph^o. DD. com. Hol. Z. Zel. voorts:

twee oortjes, aan de eene zijde als boven, met de Holl. maagd in den tuin en aan de keerzijde het woord: «*Hollandia*» omgeven door twee elkander rakende kransen.

Deze twee laatsten geslagen na de afzwering van PHILIPS. Alle vier beschreven bij VERKADE pl. 57 fig. 1 en fig. 3.

Een portugeesch vijfreisstuk op de eene zijde het wapen van Portugal en nog slechts leesbaar:bastian (Sebastian R), munt geslagen onder Sebastiaan, koning van Portugal, zoon van den infant João, geb. 20 Januarij 1554; vermist in den strijd op de kust van Afrika op 4 Aug. 1578.

N°. 16. Negen lappen rood vlaggendoeck en een fragment zwart vlaggendoeck met een liggend wit kruis of St. Andrieskruis; te zamen gevoegd, levert het een gedeelte der drie banen van de Amsterdamsche vlag, rood, zwart met de drie kruizen (waarvan hier nu slechts één overig is) en rood.

N°. 17. Fragment van de stok van een graadboog, zonder de

woordenboek:
*imple et tres
vi d'un nombre
es et phrases
Mellema, &c.
de Flandres.*”

m. Deze uit-
n minste uit
dezelfde is,
agteekend is
dier opdracht
lagteekening
theid te be-
ler voorrede

jk ook dog-
, titel, voor-
is moeilijk
ooren. Het
eeld in vier
s sept folies.
d: «*touchant*
boek voert
derde boek
es causes de

den Heer

g dagboek,
inhoudende
l; zeer ge-

anak voor

wereldlijke

kruizen, lang 0.70. Deze stok is aan de beide zijden in graden afgedeeld. Aan de eene zijde leest men daarop:

Dit \times is \times die \times son \times syde \times Claes \times Andriessen \times Goutijk en is verdeeld aan deze zijde, van 1° tot 10° , enz. tot ongeveer 60° .—

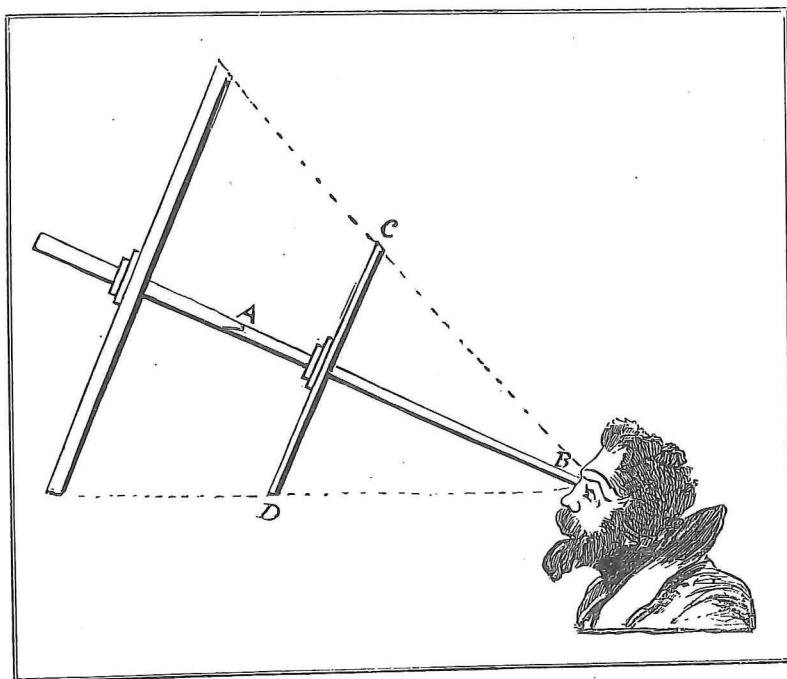
Aan de andere zijde leest men:

Dit \times is \times die \times Noertsters \times stiede \times Gout \times om \times deucht.

Aan deze zijde is de verdeling overig van 90° tot 40° .

Deze verdeling komt overeen met de opgave welke men vindt bij Mr. JORIS CAROLUS in zijn «Nieuw vermeerderde licht, ghe-naemt de sleutel van 't tresoor, enz. des Grooten Zeevaerts, Amsterdam bij JAN JANSEN, 1634,» alwaar op bladz. *d* «der Instructie ofte kort onderwijs des grooten zeevaerts» gelezen wordt: «De graedtboogh werdt oock gheteekent met tweederleij ghetal, het eene heeft nae 't oogheijnde 90 en wert nae 't uysterse eynde verminderende ghetelt, als van 90 tot 80, 70, 60; enz. Het ander beghint bij 't oogheijnde en wast ter contrarie nae 't uysterse eijnde, als van 1 tot 10, 20, 30, enz.

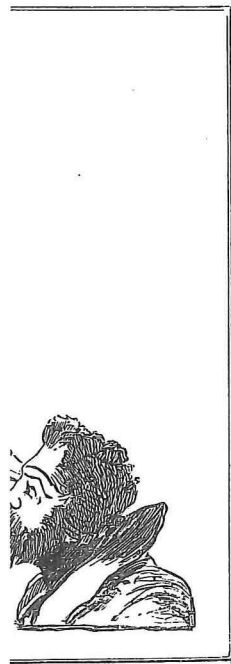
Nevensgaande doortrek aan Mr. JORIS CAROLUS ontleend, wijst het gebruik aan, dat men van den graadboog maakte, de punten A. en B. wijzen aan, wat ongeveer van den graadstok nog overig is, echter zonder het eerste kruishout C-D. dat verloren is, evenals het tweede kruis.

de zijden in graden
 90° tot 40°.
 riessen × Goutijk
 z. tot ongeveer 60°.—

t × om × deucht.
 90° tot 40°.
 ve welke men vindt
 eerderde licht, ghe-
 ten Zeevaerts, Am-
 dz. d « der Instructie
 gelezen wordt: «De
 ederleij ghetal, het
 e 't uysterste eynde
 60; enz. Het ander
 arie nae 't uysterste

PLUS ontleend, wijst
 maakte, de punten
 graadstok nog overig
 D. dat verloren is,

N°. 18. Een klein koperen passer, in volmaakt goeden staat, zoodat het scharnier nog werkt, van boven vormen de beenen een oog, de vorm geheel gelijk aan de passers, afgebeeld op het titelblad van: *Spieghel der zeevaart, enz.*, door LUCAS JANSZ. WAGHENAER. Leiden, bij CHR. PLANTIJN, 1584.

Dit passertje lang ongeveer 0.08.

N°. 19. Twee passers, de één een gewoon teekenpasser, aan het eene been is nog een pennenschacht, met inkt er in, bevestigd om cirkels te trekken, lang 0.12; de andere is een gewone ijzeren passer, zooals die bij scheepstimmerlieden in gebruik is, lang 0.22.

N°. 20. Een houten passer met een ijzeren pin in een der beenen en overblijfselen van den ijzeren boog, de beenen lang 0.67.

N°. 21. Een looden inktkoker zonder deksel, op de zijden eenige eenvoudige ornamenten, breed 0.05 en lang 0.0319.

N°. 22. Twee ganzenvederen schrijfpennen, waarvan één nog zóó bruikbaar, dat men er nog bij het opmaken van dit verslag eenige woorden mede heeft geschreven.

N°. 23. Een houten cachet of zegeldrukker, afgedrukt geeft het twee overkruis liggende merken, ter weërszijden waarvan, de letters C, G en boven in, A, aldus:

Onder de namen van hen, die den togt hebben medegemaakt in 1596 en 1597, zooals die in het journaal van DE VEER worden opgegeven, treft men er geen aan waarvan de aanvangletters, met die in dit cachet gesneden, overeenstemmen. De naam van den timmerman, die op 23 September 1596 overleed, wordt echter *niet* genoemd; het cachet kan dus van dezen zijn geweest. Wel was er nog één schepeling, die op 20 Junij 1597 overleed, CLAES ANDRIESZ geheeten en wiens namen dus aanvingen met C A, welke letters ook in dit cachet gesneden staan; maar men vindt er bovendien de letter G, zoodat het cachet dus waarschijnlijk niet aan CLAES ANDRIESZ heeft toebehoord.

N°. 24. Lederen slotklep met koperen haak, vermoedelijk gediend hebbende om een boek te sluiten.

N°. 25. Eene ellemaat (Amsterdamsche?) de ellemaat 0.68, met de greep of handvat 0.79 lang.

N°. 26. Houten handkruk of stokje, kennelijk gediend hebbende om een ziek of verwond man bij het loopen te ondersteunen. Kan dit het stokje van BARENDsz. zijn geweest? Hij was zwaar ziek en magteloos, toen men op 13 Junij 1597 het huis verliet, zeven dagen later reeds, op 20 Junij, overleed hij. Lengte van de stok 0.76, de handkruk over dwars 0.135.

N°. 27. Een handpiek met het hout, geheel gelijk aan die, beschreven onder N°. 50 en 51 van mijn verslag dd. 10 Julij 1872. De ijzeren, punt 0.135 lang, het hout, lang 2.32.

N°. 28. Een dito, doch zonder de speerpunt, lang 2.40.

N°. 29. Een hellebaard met stok, de bijl is er van weggeroest of afgebroken, ongeveer gelijk aan N°. 52 der beschrijving, dd. 10 Julij 1872. De hellebaardspunt met haak, lang 0.34, de stok 1.71.

N°. 30. Een gedeelte van een geweerslot met haan en vuursteen in den bek geschroefd, eenigzins anders van vorm en behoorend tot een ligter kaliber, dan dat beschreven onder N°. 57 van mijn verslag dd. 10 Julij 1872. Van het slot tot het einde van het beslag lang \pm 0.15.

N°. 31. Fragment van een geweerslot, zijnde de pan en panslag; welligt de andere helft van het sub 29 vermelde.

N°. 32. Fragment van een koperen kruidhoorn, te dien tijde in gebruik om kruid op de pan der musketten te brengen, met nog een verroest gedeelte van de veer, waarmede men het kruid deed uitloopen en het uitloopen ook weder afsneed. Van boven en onderen open, de bodem en bovenzijde weggeroest of afgebroken. Tusschen de twee verst verwijderde punten lang, 0.20.

N°. 33. Vijf musketmaten, waarvan vier zonder stoppen en een geheel compleet met stop en nog met eindjes koord er aan, waarmede de maat aan de schouderbandelier was bevestigd. Koper met leder overtrokken, sommigen nog met kruid er in. Gelijk aan N°. 58 van verslag dd. 10 Julij 1872.

N°. 34. Een stel van twee kettingkogels, te zamen door eene ketting van zes schalmen verbonden, te zamen lang 0.14.

N°. 35. Vier ijzeren kanonkogels, drie van 0.07 m. middellijn en 1.33 k.g. zwaarte en één van 0.058 m. middellijn en 0.751 k.g. gewigt.

N°. 36. Vier ganzenloopers.

N°. 37. Een houten patroonvorm met stamper, gelijkt naar een proppenschieter, lang 0.21.

N°. 38. Acht schaaftbijtels, waarvan vier van 0.15 lang en 0.04 breed van onderen, twee van 0.16 lang en 0.05 breed, en vier van 0.15 lang en 0.05 breed.

N°. 39. Een blok- of tuitschaaf. Lang 0.165.

N°. 40. Twee kalfaatijsers. Lang 0.145.

N°. 41. Een kalfaathammer met steel en ijzeren band. De steel lang 0.44; de hamer, voor zoover die overig is, 0.375.

N°. 42. Een avegaar of scheepstimmermansboor, een zoogenaamde drie-kwartier. De avegaar lang 0.63, het handvat 0.37.

N°. 43. Twee houten booromslagen zonder de ijzers; de eene wat grooter dan de andere; de grootste met de druif.

N°. 44. Een ijzeren nijptang, vastgeroest.

N°. 45. Een ijzeren dissel. Lang 0.225.

N°. 46. Een ijzeren spanzaag, met gedraaid houten heft; het zaagblad verloren. Het heft 0.135, de span 0.48, de korte arm boven en onder, breed 0.125.

N°. 47. Twee steekbijteltjes, zoogenaamde één-kwartiers.

N°. 48. Twee houtdrevels. De dikste lang 0.135, diameter ± 0.03 , de dunste lang 0.155, diameter ± 0.015 .

N°. 49. Vier priemen met heften (zeilmakerswerktuig?); ééne priem met fraai gesneden handvat.

N°. 50. Twee kleine ijzeren hamers, de een nog met fragment van den steel.

N°. 51. Twee stelen, de één van een trekzaag, lang 0.46, de ander van een bijl of grooten hamer, lang 0.635.

N°. 52. Een ijzeren bijl met fragment van den steel. Op de prenten in het journael van G. DE VEER vindt men soortgelijke bijlen afgebeeld; de vorm er van verschilt van de bijlen in dezen tijd; op vier plaatsen is de bijl open gewerkt, van het ijzeren huis tot aan het scherp 0.18.

N°. 53. Een pak vet- of smeerkaarsen, 18 stuks van 9 in één pond; ongetwijfeld de oudste kaarsen van de wereld; — zij kunnen nog licht verspreiden.

N°. 54. Een rond ijzeren treeft met twee pooten, waarvan een daarbij los ligt, 0.25 in diameter.

N°. 55. Een verroeste vuurtang, de lepels weggeroest. Lang 0.47.

N°. 56. Een koperen schuimspaan.

N°. 57. Drie tinnen lepels, waarvan één met de steel, één met de helft van de steel en de derde zonder steel.

N°. 58. Vijf tafelmessen, waarvan één het lemmet bijna geheel weggeroest, en twee heften zonder lemmet, waarvan een met lood beslag.

N°. 59. Twee houten mokken of drinknappen, 0.11 en 0.12 in diameter.

N°. 60. Twee houten deksels van?, defect. Diameter 0.09 en 0.10.

N°. 61. Houten trechter tot het vullen van watervaten. 0.19 diameter.

N°. 62. Twee houten ringen, waarvan de bestemming niet met zekerheid is te bepalen, misschien gebruikt aan de pompen.

N°. 63. Een houten timmermans-vebakje. Lang 0.17.

N°. 64. Fragment van den bodem van een looden kruik.

N°. 65. Twee defecte deksels van tinnen flapkannen.

N°. 66. Fragment van een tinnen kandelaar, het binnenste gedeelte van een luchter, zooals beschreven is onder N°. 62 van het vorig verslag, dd. 10 Julij 1872. Dit fragment hoog 0.135.

N°. 67. Een houten bal. Diameter 0.095.

N°. 68. Een dobbelsteentje? zonder oogen. Het vlak \pm 0.010.

N°. 69. Twee verwschulpen, waarvan een nog met roode verw.

N°. 70. Fragment van een slot op een sloopspijkist of diergelijk. 0.10 bij 0.11.

N°. 71. Een klein driehoekig hangslot.

N°. 72. Twee kogel sloten, als N°. 35, vermeld in mijn verslag dd. 10 Julij 1872.

N°. 73. Drie sleutels; één van gewonen vorm, lang 0.11; één met drie tongen, de vierde afgebroken, lang 0.08, en één waarvan de tong bijna geheel is weggeroest, 0.08.

N°. 74. Twee koperen kranen, geheel gelijk aan die, vermeld onder N°. 25 in het verslag dd. 10 Julij 1872. De eene kraan is volkomen goed bewaard, de andere heeft één oog van den sleutel gebroken.

est. Lang 0.47.

le steel, één

; bijna geheel
van een met

1 en 0.12 in

diameter 0.09

rvaten. 0.19

ing niet met
pompen.

0.17.

kruik.

n.

binnenste ge-
N°. 62 van
oog 0.135.

lak \pm 0.010.

t roode verw.
skist of dier-

mijn verslag

ng 0.11; één
n één waar-

lie, vermeld
ene kraan is
n den sleutel

N°. 75. Een stuk Russisch leder, vermoedelijk de vorm voor een nog niet opgemaakte voorschoen.

N°. 76. Een stukje doorschijnend hoorn, vermoedelijk uit een lantaarn.

N°. 77. Een paar schoenen met de lederen strikbanden er nog in, van dezelfde grootte als die beschreven staan onder N°. 36 van het verslag, uitgebragt op 10 Julij 1872. Deze schoenen hebben vermoedelijk ook toebehoord aan den scheepsjongen, van wien gesproken wordt in het journael van G. DE VEER op 19 October 1596.

N°. 78. Eene schoen, gelijk aan de voorgaanden, de linkervoet, doch defect en met dikker zool.

N°. 79. Een ijzeren naairing (zeilmakersgereedschap).

N°. 80. Een kluwen ongeteerde lijn.

N°. 81. Een tros schiemansgaren.

N°. 82. Twee einden piktouw.

N°. 83. Een kluwen zeilmakersgaren.

N°. 84. Een rolletje presenning- of geteerd zeildoekband om deknaden mede te bekleeden.

N°. 85. Een schinkeltros met de beide schinkelhaken en eene knoop in het touw. Met de haken lang \pm 1.50; diameter van het touw 0.025; de haken lang 0.15.

N°. 86. Een losse schinkelhaak lang 0.15, ligter dan de voorgaanden.

N°. 87. Een handlood, zwaar 2.48 k.g., lang 0.28, diameter van onderen 0.035.

N°. 88. Drie éénschijfsblokken, waarvan twee met de schijf er nog in.

N°. 89. Drie ligte ijzeren roeidollen en een vierde defect.

N°. 90. Een koperen buis, vermoedelijk gediend hebbende tot waterlozing op het dek.

N°. 91. Een kleine dubbele of vorkharpoen, lang 0.39.

N°. 92. Een zware harpoen met weerhaken en ring voor den werptros en het ijzeren huis, waarin drie spijkergaten. Goed bewaard. Van staart tot punt lang 0.655, breedte over de weerhaken 0.10.

N°. 93. Een ijzeren punt (van een vaarstok) met ijzeren band.

- N°. 94. Een groote tromstok, lang 0.42.
- N°. 95. Een fragment van een tinnen teljoor.
- N°. 96. Een borstel, het haar grootendeels bewaard, lang 0.20, breed 0.075.
- N°. 97. Twee ijzeren hengsels met de lissen, van eene kist.
- N°. 98. De ijzeren greep van eene deur, om die dicht te trekken en tevens om als klopper te dienen.
- N°. 99. Een ijzeren zwaluwstaart hang, groot 0.11.
- N°. 100. Een ijzeren platte haak 0.17.
- N°. 101. Een ijzeren overval en ring met de daarbij behoorende veerkram, lang 0.14.
- N°. 102. Twee lange ijzeren scharnieren om boven en onder in de deur van eene kast in te laten, de beenen lang 0.34.
- N°. 103. Een ijzeren slotplaat met lange veeren, heeft vermoedelijk behoord bij de scharnieren onder n°. 102, lang 0.30.
- N°. 104. Het tweede gewigt van de klok, het andere gewigt van de klok, beschreven onder N°. 38 in verslag dd. 10 Julij 1873.
- N°. 105. Een bewerkt koperen wambuisknoop, gelijk aan eene der knopen, beschreven onder n°. 73 in verslag dd. 10 Julij 1872.
- N°. 106. Twee met zijden vlechtwerk overtrokken wambuisknopen en twee knopen van zwart glas of git.
- N°. 107. Een rond houten doosje, vermoedelijk een vetdoosje, diameter van onderen 0.07.
- N°. 108. Een gesneden heft van een mesje, Noordsch of Russisch werk.
- N°. 109. Twee houten gedraaide kokertjes (patroonhulsen?).
- N°. 110. Een houten haakje om iets aan op te hangen.
- N°. 111. Vijf fragmenten van houten voorwerpen, waarvan de bestemming moeilijk is te bepalen.
- N°. 112. Twee fragmenten van ijzeren en looden voorwerpen, eveneens moeilijk te bepalen; eindelijk een stukje lak, waarvan ik niet durf beslissen of het tot de voorwerpen door BARENDSZ. c. s. achtergelaten, heeft behoord.

Thans zal er van de voorwerpen door de Nederlandsche zeevaarders in 1597 op Nowaja-Semlja achtergelaten, naar het oordeel van den Heer CHARLES GARDINER, nagenoeg niets meer zijn

overgebleven. De bouwvallen van het huis aldaar, doorgroef en onderzocht hij tot den bodem. Wij mogen erkentelijk zijn, dat al de voorwerpen in 1871 en 1876 gevonden, in Nederland zijn teruggekomen. Doch mengt zich met dat gevoel van dankbaarheid ook niet eenig gevoel van spijt? Deze overblijfselen, deze reliquien zijn niet ontdekt en herwaarts gebragt door Nederlandsche zeevaarders. Wij hebben het bezit dier voorwerpen te danken aan den ondernemingsgeest en de edelmoedigheid van vreemden.

De bouwvallen van het huis, waarin de Nederlandsche zeevaarders, onder bevel van BARENSZ. en HEEMSKERCK, na hun roemrijken togt, waarop zij Spitsbergen hadden ontdekt en tot ongeveer 80° Noorderbreedte waren doorgedrongen, hebben overwinterd, zijn nu geheel onder den voet gehaald.

Als nu het koude kleed van ijs en sneeuw, gedurende eenige jaren die verstoorde en uitéengeworpen overblijfselen, zal hebben bedekt, stormwind en ijspersing den houten staak, door CARLSEN opgerigt, zullen hebben vernietigd, zal eindelijk ook die plek op Nowaja-Semlja niet meer met juistheid zijn te bepalen. Mij worde het vergeven, indien ik, aan het einde van den mij opgedragen last gekomen, voor één oogenblik mij buiten de grenzen van dien last begeef en het voorstel waag, dat, éér die plek op Nowaja Semlja, waaraan voor Nederland zoovele herinneringen zijn verbonden, geheel uit de herinnering verloren ga, een Nederlandsch schip met kloeke bemanning worde uitgezonden, om dáár in de ijshaven een eenvoudigen gedenksteen van duurzaam graniet op te rigten, opdat in volgende eeuwen moge blijken dat wij, ook bij eigen ongenoegzaamheid, ten minste de dankbaarheid bewaard hebben jegens hen, wier roem ook nu nog op ons afstraalt.

J. K. J. DE JONGE,

Adj.-Rijksarchivaris.

rd, lang 0.20,

i eene kist.

digd te trekken

11.

bij behoorende

n en onder in
0.34.

heeft vermoe-
ig 0.30.

andere gewigt
10 Julij 1873.

elijk aan eene
10 Julij 1872.

ten wambuis-

en vetdoosje,

rdsch of Rus-

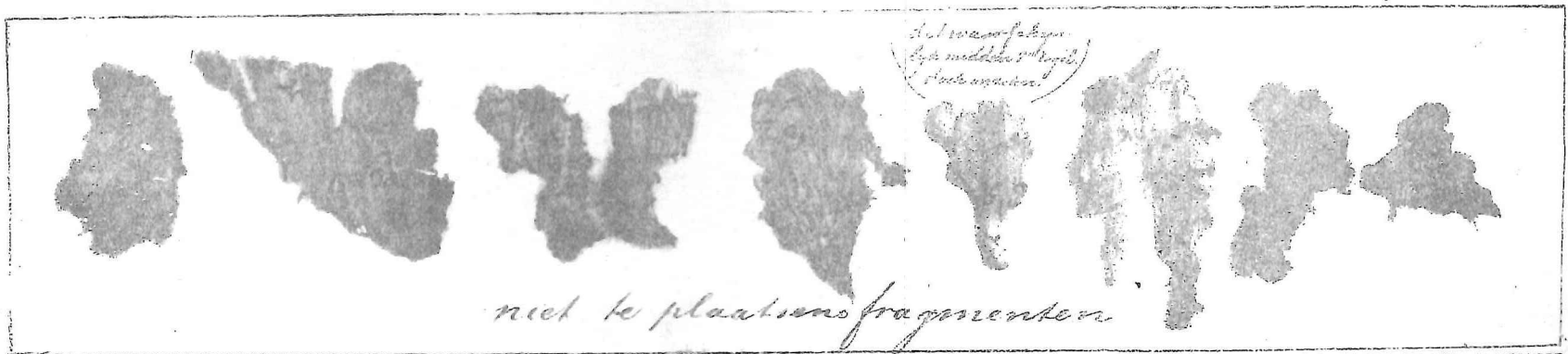
nhulsen ?).

angen.

, waarvan de

voorwerpen,
lak, waarvan
ARENSZ. c. s.

landsche zee-
ur het oordeel
ts meer zijn

NAAR EENE PHOTOTYPIE VAN M. VERVEER